

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul hotărârii Guvernului cu privire la măsurile de consolidare a independenței
energetice a Republicii Moldova

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ
Proiectul hotărârii Guvernului „cu privire la măsurile de consolidare a independenței energetice a Republicii Moldova” a fost elaborat de către Ministerul Energiei.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ
2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ
Elaborarea proiectului de hotărâre a Guvernului este prevăzută în Scrisoare de Intenție între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană, semnată la 4 februarie 2025, precum și de anexa nr. 1 la aceasta (link). Diversificare a surselor și rutelor de aprovizionare constituie un obiectiv fundamental prevăzut în Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 102/2013 (link), continuat în conceptul Strategiei Energetice a Republicii Moldova până în anul 2050 (link), Lega 108/2016 cu privire la gazele naturale, Regulamentul privind situațiile excepționale în sectorul gazelor naturale și a Planului de acțiuni pentru situații excepționale în sectorul gazelor naturale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 728/2024, ș. a. acte normative care abordează în mod expres contextul geopolitic actual, politizarea comerțului cu resurse energetice, dependență de resursele energetice de import evidențiind necesitatea dezvoltării sectorului energetic în scopul creșterii rezilienței și expansiunii economice generale a Republicii Moldova. Proiectul este elaborat în temeiul art. 6 lit. h) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern, în scopul creării cadrului normativ necesar pentru consolidarea independenței energetice a Republicii Moldova în context regional.
2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative
Republica Moldova se confruntă cu mai multe provocări critice în sectorul energetic, ca moștenire istorică a spațiului exsovietic, accentuate de factori de șantaj politic, și intensificate de agresiunea militară rusă în țara vecină Ucraina. Creșterea economică a țării nu poate fi atinsă dacă aprovizionarea cu resurse energetice principale este supusă unor întreruperi/limitări permanente și dacă prețurile resurselor energetice sunt instabile și de cele mai multe ori, disponibilitatea acestora include costuri înalte. Perioada octombrie 2021 – decembrie 2023 a fost marcată de stări de urgență consecutive, care au continuat pe parcursul următorilor doi ani, depinzând în special de evoluția situației din regiune și voința unilaterală a SAP „Gazprom” de a decide în privința reducerii și/sau sistării livrărilor de gaze naturale conform contractului istoric dintre SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom”. Aceasta s-a manifestat în multiple episoade care au necesitat un șir de intervenții din partea instituțiilor statului, inclusiv a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova. centralÎn condițiile dependenței totale, până în octombrie 2021, de importul de gaze naturale dintr-o singură sursă care a fost SAP „Gazprom”, reducerea furnizării gazelor naturale de către aceasta a condus la declanșarea unei crize fără precedent pe piața gazelor naturale din Republica Moldova. Totodată, având în vedere că până în octombrie 2021 livrările de gaze naturale către Republica Moldova erau efectuate doar prin intermediul contractului pe termen lung dintre SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom”, Republica Moldova nu deținea nici experiența și nici resursele necesare pentru a asigura achiziționarea de resurse energetice din alte surse și/sau acoperirea deficitului de gaze naturale înregistrat. Similar scenariului care a avut loc perioada 2021 - 2023 ce a periclitat activitatea domeniului energetic și ca urmare - complexul activității economiei naționale de pe malul drept al râului Nistru, începând cu 01 ianuarie 2025 a avut loc sistarea furnizării de gaze naturale către regiunea transnistreană de către SAP „Gazprom” în baza contractului existent privind furnizarea gazelor naturale încheiat între SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom”, stabilind premise clare pentru o

eventuală criză umanitară în regiune, aflată înafara controlului juridic național, al cărei sistem bugetar se formează în proporție majoritară din mecanismele de livrare da gazelor specificate supra.

După cum am menționat, am fost martorii crizei umanitare în regiunea transnistreană, cu consecințe asupra asigurării stabilității sectorului electroenergetic pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

În contextul incertitudinii privind continuarea livrărilor de gaze naturale de către SAP „Gazprom” către regiunea transnistreană din Republica Moldova începând cu 1 ianuarie 2025 și ținând cont de potențialele riscuri și impact major asupra sectorului energetic din Republica Moldova, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, au constatat situația critică privind asigurarea furnizării gazelor naturale către regiunea transnistreană, care genera riscuri majore pentru asigurarea stabilității sectorului electroenergetic pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Din considerente sus-menționate fiind declarată starea de urgență pentru o perioadă de 60 de zile începând cu data de 16 decembrie 2024, astfel cum este prevăzut de Hotărârea Parlamentului nr. 286/2024.

Respectiv, utilizarea instrumentului de șantaj energetic pe malul stâng începând cu ianuarie 2025, a dus la consecințe grave, precum că regiunea transnistreană a Republicii Moldova timp de o lună a fost lipsită de gaze naturale fapt care a dus la sistarea încălzirii centralizate în blocuri multietajate, sistarea livrării apei calde menajere, serviciu care nu este restabilit și până acum, lipsa încălzirii în gospodării casnice care preponderent utilizează gaze naturale pentru încălzirea spațiilor locative pe timp de iarnă, dar și deconectarea periodică a consumătorilor finali de la serviciul public de alimentare cu energie electrică .

În ceea ce se referă la sectorul electroenergetic în perioada ambelor stări de urgență acesta a fost supus multiplelor încercări și în special din cauza dependenței majore a ambelor maluri de către Centrala Termoelectrică Moldovenească (MGRES), care este administrată de SAP „Inter RAO” companie energetică din Federația Rusă, și în special de energia electrică produsă de aceasta la prețuri subvenționate/dumping.

Înteruperea furnizării gazelor naturale către regiunea transnistreană a accentuat riscurile privind asigurarea stabilității sectorului electroenergetic pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Dependența ridicată de MGRES a implicat vulnerabilități majore în contextul sistării livrărilor de gaze naturale către centrala electrică începând cu 1 ianuarie 2025. Astfel, în lipsa cantităților achiziționate de la MGRES, aprovizionarea cu energie electrică a Republicii Moldova depinde direct de importurile din zonă de ofertare ENTSO-E¹ și în special din România.

Un al element de vulnerabilitate este constituit din faptul că linia electrică aeriană (LEA) 400 kV Isaccea-Vulcănești-MGRES, traversează atât teritoriul Ucrainei, cât și stația electrică de pe teritoriul centralei electrice aflate în regiunea transnistreană. Prin urmare, acesta reprezintă un element suplimentar de vulnerabilitate, existând riscul întreruperii fluxului de energie electrică la MGRES prin utilizarea faptului traversării LEA prin stația MGRES ca un alt element de șantaj în sectorul electroenergetic.

Totodată, în cazul în care la etapa actuală LEA 400 kV Isaccea - Vulcănești și/sau Vulcănești - MGRES va fi avariata în special din cauza unor bombardamente, Republica Moldova nu va mai putea importa energie electrică din România, fapt care ar rezulta într-un deficit de circa 50% din toată cantitatea necesară în perioada sezonului de încălzire.

În continuare, un element fundamental de remarcat, este contextul parcursului proeuropean al Republicii Moldova suprapus cu situația regională extrem de dificilă, deciziile anului 2022 și 2023 cu progres și determinare pentru Republica Moldova în direcția obiectivului său central de aderare la Uniunea Europeană (deciziile istorice ale Consiliului European din 23 iunie 2023 de a oferi statutul de țară candidată pentru aderare la UE și mai apoi din 14 decembrie 2023 de a iniția negocierile pentru aderare) au constituit pași semnificativi către îndeplinirea acestei aspirații, însă care au înălsprit amplu atacurile hibride și șantajul Federației Ruse, și cel mai comun utilizat instrument - șantajul pe dimensiunea energetică.

¹ European Network of Transmission System Operators for Electricity

Astfel, luând în considerare contextul regional și necesitatea sporirii gradului de independență energetică Ministerul Energiei a elaborat prezentul proiect de hotărâre cu privire la măsurile de consolidare a independenței energetice a Republicii Moldova.
3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse
3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi Proiectul de hotărâre privind măsurile de consolidare a independenței energetice a Republicii Moldova prevede aprobarea Planului de măsuri privind consolidarea independenței energetice a Republicii Moldova în context regional (<i>în continuare - Plan de Măsuri</i>) prin care se urmărește reducerea dependenței energetice a țării, creșterea rezilienței sectorului energetic și diversificarea surselor de aprovizionare cu energie. Acesta este structurat pe mai multe direcții strategice, printre care îmbunătățirea infrastructurii, crearea unor mecanisme de securitate energetică și alinierea la cerințele UE. Principalele prevederi ale Planului de măsuri sunt: - Creșterea securității energetice; - Dezvoltarea infrastructurii și a piețelor energetice - Diversificarea surselor de energie și promovarea energiei regenerabile; - Îmbunătățirea cadrului legal și de reglementare; - Măsuri pentru reducerea dependenței de la o singură sursă de aprovizionare cu resurse energetice. Planul de măsuri prevede 23 de acțiuni pentru consolidarea independenței energetice a Republicii Moldova cu specificarea termenilor de implementare și instituțiilor responsabile. Totodată, se propune ca hotărârea Guvernului să intre în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ținând cont de necesitatea sporirii gradului de independență energetică în termenii cât mai restrânși, precum și de termenii prevăzuți în Scrisoarea de Intenție între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană, semnată la 4 februarie 2025.
3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare În cadrul procesului de evaluare a opțiunilor alternative, pentru soluționarea problemelor identificate, au fost analizate mai multe opțiuni, inclusiv cea de „<i>a nu face nimic</i>”. Situația actuală presupune lipsa unui plan clare orientat spre consolidarea independenței energetice a țării în special în contextul geopolitic actual inclusiv războiul din Ucraina și instrumentalizarea comercializării resurselor energetice de către Federația Rusă în scopuri politice. În acest sens, a crescut exponențial riscurile de aprovizionare cu energie, toate economiile majore din Uniunea Europeană (UE) confruntându-se cu o creștere rapidă a prețurilor pentru energia electrică, gaze naturale și produse combustibile, iar din cauza securității energetice precare nivelul de expunere a Republicii Moldova la șocuri externe este și mai mare, se impune definirea unor măsuri precise pentru creșterea nivelului de autonomie față de resursele energetice din import provenite dintr-o singură sursă.
4. Analiza impactului de reglementare
4.1. Impactul asupra sectorului public Nu este aplicabil.
4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative Având în vedere că Planul de măsuri pentru consolidarea independenței energetice a Republicii Moldova”, sunt incluse o serie de proiecte/acțiuni care se implementează în anul curent sau vor fi inițiate pe viitor din sursele bugetului de stat (resurse generale sau ale donatorilor externi), sursele financiare pentru realizarea proiectelor au fost prevăzute în Planul Național pentru Dezvoltare, după cum urmează: - Construcția și punerea în funcțiune a linei electrice aeriene 400 kV Vulcănești-Chișinău – 47 000 mii lei; - Implementarea Programului de finanțare a Fondul pentru eficiență energetică în sectorul rezidențial din Republica Moldova (FEERM) – 464 000 mii lei;

- Implementarea Proiectului „Eficiența energetică în Republica Moldova” (PEEM) – 26 200 mii lei;
- Implementarea Programului de vouchere pentru electrocasnice – 116 900 mii lei .

În partea ce ține de costurile privind crearea stocurilor de gaze naturale, ele vor fi recuperate prin includerea costurilor justificate în prețurile la gazele naturale furnizate consumatorilor finali, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la gazele naturale.

Costurile privind investițiile în interconexiuni, vor fi suportate de către operatorii sistemelor de transport cu recuperarea ulterioară prin tarifele pentru serviciile de transport acordate utilizatorilor de sistem, în conformitate cu actele normative în domeniu.

Costurile de investiții legate de valorificarea surselor regenerabile de energie, vor fi recuperate prin prețurile la energia produsă, achitate de participanții piețelor de energie electrică și gaze naturale sau de furnizorii de energie termică, în cazul energiei termice produsă din surse regenerabile și livrată în sistemele centralizate de alimentare cu energie termică.

Investițiile în instalații de stocare a energiei vor fi recuperate prin prețurile la serviciile acordate, în conformitate cu actele normative în domeniu.

Costurile suportate pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică vor fi acoperite din fondurile obținute prin schema de obligații în domeniul eficienței energetice, și alte fonduri.

Investițiile legate de implementarea rețelelor inteligente, sistemelor de măsurare inteligente și de securitate cibernetică urmează a fi suportate prin includerea costurilor justificate în tarifele pentru prestarea serviciilor de transport sau distribuție a energiei, în conformitate cu actele normative în domeniu.

De asemenea este de menționat că impactul suplimentar asupra cheltuielilor bugetare va fi estimat la etapa de promovare a Planului Național de Dezvoltare, care la moment este în proces de definitivare.

În contextul celor menționate considerând beneficiile majore legate de asigurarea securității energetice, aprovizionarea fiabilă cu energie a consumatorilor și reducerea termenelor de întrerupere a livrării energiei consumatorilor, apariția unor noi furnizori pe piețele energetice liberalizate, asigurarea continuității activităților economice, sociale și culturale, și eficientizarea activităților, achitarea unor prețuri de piață la energie, constituie premise care prevalează la examinarea costurilor suportate și efectul lor asupra consumatorilor.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

4.4. Impactul social

Creșterea nivelului de autonomie față de resursele energetice are un impact social semnificativ, influențând pozitiv diverse aspecte ale vieții comunitare și individuale. Creșterea securității sociale este o consecință directă a autonomiei energetice, întrucât o societate mai puțin dependentă de surse externe provenite de la o singură sursă este mai stabilă și mai puțin expusă riscurilor geopolitice care ar putea afecta aprovizionarea. În același timp, această tranziție favorizează crearea de locuri de muncă, deoarece investițiile în surse de energie regenerabilă și în infrastructură locală generează noi oportunități de angajare în industrii emergente, contribuind astfel la dezvoltarea comunităților.

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

Nu este aplicabil.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Nu este aplicabil.

4.5. Impactul asupra mediului

Nu este aplicabil.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Nu au fost identificate.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Nu este aplicabil.

5.2. Măsurile normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE
Nu este aplicabil.
6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ
În data de 2 ianuarie 2025 în conformitate cu prevederile art. 20 alin. (1) din Legea cu privire la actele normative nr. 100/2017, Ministerul Energiei a anunțat despre inițierea procesului de elaborare a proiectului hotărârii de Guvern respectiv (link). Totodată, În conformitate cu art. 9 din Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, odată cu transmiterea de către Cancelaria de Stat spre avizare/expertizare, proiectul hotărârii de Guvern și nota de fundamentare la acesta urmează a fi publicate spre consultare publică pe pagina web oficială a Ministerului Energiei și pe portalul consultativ www.particip.gov.md. Astfel, propunerile și obiecțiile aferente proiectului vor fi luate în calcul, în procesul de definitivare al acestuia.
7. Concluziile expertizelor
Proiectul actului normativ a fost supus expertizei anticorupție în conformitate cu prevederile art. 36 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative. Conform demersului nr. 06/2/4039 din 07 martie 2025 proiectul nu este pasibil expertizei anticorupție Proiectul actului a fost supus expertizei juridice de către Ministerul Justiției în conformitate cu prevederile art. 37 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative. Potrivit expertizei juridice au fost oferite mai multe obiecții aferente rigorilor de elaborare a actelor normative, obiecții care au fost considerate la definitivarea proiectului.
8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent
Aprobarea actului normativ nu necesită adoptarea actelor normative noi pentru implementarea prevederilor în cauză.
9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ
Intru atingerea obiectivelor este dezvoltat Planul de măsuri privind consolidarea independenței energetice a Republicii Moldova, care include activitățile necesare pentru aplicarea prevederilor actului normativ.

Secretar de Stat

/semnat electronic/

Constantin BOROSAN